

سهام اشتغال غیر رسمی در بازار کار رشد چشمگیر داشته است

مزایای ساماندهی فعالیت دستفروشان

بر اساس آمارهای موجود، در حال حاضر قریب به ۳ میلیون نفر از جمعیت کشور به عنوان دستفروش، اشتغال غیر رسمی ناپایدار دارند. ساماندهی وضعیت این گروه از شاغلان و به رسمیت شناختن آنها به شرط حمایت‌های نهاد دولت علاوه بر تأمین امنیت شغلی، بستر رونق اقتصادی و ارائه خدمات مختلف را در قالب بیمه‌های اجتماعی ایجاد می‌کند. با توجه به ظرفیت بالای گروه شغلی دستفروشان، جهت سیاستگذاری درست در حوزه اشتغال، لازم است تأمین آینده در آمد آنها مانند دیگر فعالان رسمی بازار

مهناز بیراتوند
روزنامه‌نگار

دستفروشان؛ شاغلان بدون حمایت

ساماندهی دستفروشان، بهره‌مندی آنها را از خدمات قانونی اشتغال، پایداری در آمدی و تأمین معیشت برای آنها به دنبال خواهد داشت. فرایند ساماندهی این بخش از شاغلان غیر رسمی امکان اشتغال سازمان یافته، حمایت‌های متنوع از این قشر، توسعه فعالیت‌های منسجم اقتصادی و در صورت حمایت دولت، بهره‌مندی آنها از مزایای بیمه‌های اجتماعی را ممکن می‌سازد. در گفت‌وگو با علیرضا حیدری، کارشناس حوزه کار و بیمه‌های اجتماعی، مزایای ساماندهی دستفروشان در قالب شاغلان غیر رسمی و راهکارهای اثر گذار جهت حمایت دولت و توسعه چتر بیمه‌های اجتماعی از این طریق را جویا شدیم.

باید تلاش‌ها و سیاستگذاری در این مسیر باشد؛ زیرا با وجود یک اصل برای زمان اشتغال رسمی و غیر رسمی و بیکاری افراد، دولت‌ها و حکومت‌ها موظف به ساماندهی این افراد هستند.

در صورت ساماندهی دستفروشان در قالب بخشی از جامعه شاغل آیا امکان بهره‌مندی آنها از پوشش بیمه‌های اجتماعی وجود دارد؟
ساماندهی می‌تواند نزد (توسط) هر سازمان بیمه‌گری با حمایت از سوی دولت صورت گیرد یا اینکه با قرار داد مشارکتی یا تفاهم با یکی از سازمان‌های بیمه‌ای، زمینه حمایت و تحت پوشش قرار گرفتن همه افراد جامعه در سطوح درآمدی متفاوت فراهم شود.

اما با توجه به وجود مسأله سرانه درمان و پرداخت بخشی از این سرانه از سوی خود افراد باید برای درمان و مزایای بازنشستگی این افراد تأمین مالی انجام گیرد.

میزان توانمندی اقتصادی افراد دستفروش از درجه توانمندی و اقتصادی را باید مورد سنجش قرار داد و این موضوع حتی برای افراد دستفروش در مکان‌هایی مانند متروهای شهری نیز صادق است.

دولت‌ها برای حمایت از اشتغال غیر رسمی و به طور خاص دستفروشان، چه تدابیر حمایتی باید در نظر بگیرند؟
لازم است برای بیمه شدن دستفروشان زمینه و ابزار لازم فراهم شود و سپس با داشتن یک بانک اطلاعاتی قوی و از طریق آزمون وسیع در واقع وضعیت اقتصادی این افراد سنجیده شود.

بر اساس این سنجش، میزان توانایی اقتصادی و ویژگی شغلی افراد و امکان تخمین سطح درآمد دستفروشان فراهم می‌شود. البته وجود یک مرکز داده برای نزدیک کردن تخمین به واقعیت درباره میزان درآمد و دستمزد

تأثیر ساماندهی وضعیت دستفروشان بر عرصه اقتصاد و بیمه چیست؟

ساماندهی فعالیت دستفروشان در صورت حمایت‌های دولتی مزایایی برای سازمان‌های بیمه‌ای همچون تأمین اجتماعی دارد. البته تأمین اجتماعی به عنوان یک سازمان بیمه‌گر نباید با تأمین اجتماعی که اصل (۲۹) قانون اساسی دنبال آن است، اشتباه گرفته شود. از دید حاکمیتی و اقتصاد کلان، دولت‌ها باید همه اقشار خود را تحت پوشش بیمه‌های اجتماعی قرار دهند. این بیمه می‌تواند ترکیبی از مشارکت ذی نفع یا دولتی باشد که در نهایت در یک دوره از حیات شهروندان خود موظف به تأمین حداقل‌هایی برای آنها است.

نهاد دولت و سازمان‌های مرتبط با توجه به مزایای توسعه ساماندهی اشتغال غیر رسمی چه وظیفه‌ای در قبال دستفروشان بر عهده دارند؟

موضوع ساماندهی وضعیت دستفروشان به عنوان یک وظیفه حاکمیتی است، اما در نهایت دو نهاد مانند کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی بخشی از جامعه مخاطب را بنا بر مقتضیات و شاخص‌های تعریف شده تحت پوشش قرار می‌دهند.

در دولت‌ها با توجه به اهمیت بالای برخورداری شهروندان از رفاه، این موضوع به عنوان تکلیف تلقی می‌شود که البته در ایران نیز بر اساس اصل (۲۹) قانون اساسی این وظیفه به صراحت مورد اشاره قرار گرفته است.

هر چند فرض بر این است که شهروندان و مهاجران باید از زمان رسیدن به شرایط سنی خاص، بنا به شرایط جسمی ناکارآمد و بدون کارایی مفید، بخاطر نداشتن توان فعالیت اقتصادی و از کار افتادگی در حوزه درمان و معیشت از حداقل‌هایی برخوردار شوند، اما به فرض وجود چنین واقعیتی،

خیابان دستفروشی یا فروشنده‌گی کنند و وظیفه حکمرانان، تضمین حق حیات برای شهروندان است. همچنین یک زندگی شرافتمندانه و با عزت را باید برای مردم تضمین و حوزه درمان برای افراد نیز در بسته جامع ساماندهی دستفروشان دیده شود. از افراد با سطح درآمدی پایین در طول ماه و وظیفه تأمین معیشت خود و خانواده و تعریف حداقل معیشتی برای آنان، نمی‌توان انتظار یا تصور پس انداز برای آینده را داشت بنابراین باید این افراد در لایه یک و دو نظام چندلایه تأمین اجتماعی طبقه‌بندی شود.

حضور این بخش از جامعه کار در نظام چندلایه تأمین اجتماعی با چه منطقی و از چه مسیری قابل پیگیری است؟
این افراد باید در نظام تأمین اجتماعی چندلایه که در دو برنامه توسعه نوشته شده به خوبی دیده شوند.

در این نظام سهم دولت باید صدرصدی باشد اما با تحقق نشدن این موضوع باید ۹۰ درصد حق بیمه این افراد در سطح درآمدی توسط دولت پرداخت کند.

اکنون در صندوق بیمه عشا یاری و روستایی با تعریف سازوکاری دولت ۱۰ درصد حق بیمه در سطوح درآمدی متفاوت و بیمه شده پنج درصد آن را پرداخت می‌کند که می‌توان با اندک تغییراتی در قوانین، برای جامعه شهری و خارج کردن افراد و کشور از این بلا تکلیفی چنین اقدامی را انجام داد.

دستفروشان نیز بسیار ضروری است. با داشتن این اطلاعات حتی اگر فردی از میان دستفروشان امکان کسب حداقل دستمزد نداشته باشد امکان اثبات تاسه برابر حداقل دستمزد این افراد نیز وجود خواهد داشت. بنابراین با داشتن این اطلاعات فرد دستفروش می‌تواند از مزایای سازمان‌ها یا صندوق‌های بیمه‌ای بهره‌مند و در این امر نیز مشارکت داشته باشد. با توجه به تأکید قانون اساسی جهت پوشش بیمه‌های اجتماعی به صورت همگانی برای اقشار جامعه، بیمه باید به شکل فراگیر و جامع نهاد یکنه شود. همچنین باید با نهاد یکنه کردن بحث بیمه به شکل فراگیر، جامع و کافی در سطح کشور همه افراد برای این موضوع مشارکت داشته باشند. این در حالی است که کسری مشارکت نسبت به سطحی از درآمد با تعریف آن به سطوح مختلف در حقیقت از طریق مشارکت دولت و منابع عمومی رخ خواهد داد.

تعامل و همکاری دولت و نهاد‌های مرتبط با توسعه فعالیت و حمایت از دستفروشان مانند شهرداری‌ها یا سازمان‌های حمایتی و بیمه‌گر اجتماعی به چه صورتی قابل انجام است؟

معتمد که باید مشارکتی از سوی سازمان‌های متولی برای ساماندهی دستفروشان برای استفاده از مزایای بیمه اجتماعی به وجود آید؛ زیرا این افراد تنها تاسن خاصی امکان و توانایی فعالیت را در این نوع شغل‌ها دارند. دور از شأن جامعه بزرگ ماست که افراد با ۷۰ سال سن در مترو یا گوشه

لرزم باز تعریف دستفروشی

برای تمام افراد جامعه فراهم آورد. پس چه بهتر بخشی از جامعه آماری کشور به نام دستفروشان را در قالب جمعیت فعال ساماندهی و زیر نظر خود بگیرد. دولت و شهرداری‌ها برای این مهم باید مکان‌های مشخصی در برخی از خیابان‌ها برای این افراد در نظر بگیرند تا دستفروشان امکان عرضه محصولات خود را در آنجا داشته باشند.

دولت می‌تواند با همکاری شهرداری‌ها ساماندهی این گروه از شاغلان را در دستور کار قرار دهد و برای دستفروشان مشخصه‌هایی را تعریف کند.

همچنین با ایجاد بسترهای حمایتی دولت از دستفروشان، اعتماد دو جانبه بین آنها شکل خواهد گرفت و اگر این اتفاق بیفتد، بسیاری از مشکلات این قشر به عنوان فعالان اشتغال غیر رسمی به صورت زنجیروار حل خواهد شد.

این اقدام همچنین برای پرداخت بخشی از مالیات این گروه‌ها به دولت کمک خواهد کرد؛ حتی با پوشش بیمه‌ای این افراد در صورت تأمین منابع لازم از طرف دولت یا دیگر نهاد‌های متولی، علاوه بر گسترش چتر بیمه‌ای تأمین اجتماعی، بخشی از منابع این سازمان تأمین و مشکل بیمه‌ای و بازنشستگی این افراد در آینده نیز برطرف خواهد شد. این تغییرات پس از حمایت و ساماندهی به صورت زنجیروار به هم متصل می‌شود و مسأله دستفروشان به عنوان یک موضوع سیستماتیک مطرح و در صورت ساماندهی آنها شرایط بهتری از نظر بیمه‌ای خواهند داشت.

این در حالی است که تمامی مسائل اشاره شده در راستای حمایت از دستفروشان، پس از به وجود آمدن حمایت‌های دولتی و ساماندهی‌های لازم، به هم متصل می‌شود.

محمود میرآقایی
فعال و کارشناس حوزه کار

بر اساس شرایط امروز، فعالیت دستفروشان یا بهتر بگوییم زمان ساماندهی این بخش از فعالان اشتغال غیر رسمی به سر رسیده است.

پدیده دستفروشی مختص کشورمان نیست و در بسیاری از کشورها این مسأله به عنوان فعالیت اقتصادی به دنبال تأمین معیشت رواج دارد؛ اما بسیاری از سیستم‌های دولتی کشورها غالباً این افراد را ساماندهی و مورد حمایت قرار می‌دهند.

دستفروشان همواره در حال دادوستد اقتصادی و خرید و فروش محصولات و کالاها هستند و مانند مغازه‌داران کار خرید و فروش اجناس را به عهده دارند و این همان تعریف ثابت از کار اقتصادی است. اما تفاوت این دو نوع فعالیت اقتصادی در این است که مغازه‌دار دارای اعتبار رسمی و پروانه کسب است و اجناس خود را راحت‌تر به فروش می‌رساند و دستفروشان البته در شرایط سخت‌تری بدون مکانی ثابت همان کار را انجام می‌دهد.

موضوع ساماندهی اشتغال و ایجاد بسته‌های حمایتی از دستفروشان باید از دولت‌های قبل آغاز و از سال‌ها قبل برای این افراد فکر اساسی می‌شد.

بر مبنای تأکید قانون اساسی، وظیفه نهاد دولت است تا زمینه پوشش بیمه‌ای را

